

Psychose als dopamineverslaving: een interdisciplinair onderzoek naar motivatie, betekenis en neurobiologische regulatie

Inleiding

Psychose en verslaving worden doorgaans als afzonderlijke fenomenen bestudeerd: het eerste binnen de psychiatrie, het tweede binnen de verslavingswetenschap. Beide domeinen richten zich op dopaminerge ontregeling, maar vanuit verschillende paradigma's, respectievelijk *aberrant salience* en *reinforcement learning*. Vanuit een ervaringsdeskundig en filosofisch perspectief stel ik voor deze scheiding te heroverwegen. Dit voorstel beoogt psychose te onderzoeken als een natuurlijke vorm van dopamineverslaving, waarin *betekenis*, *motivatie* en *controleverlies* samenkomen.

Hypothese

De hypothese luidt dat psychose niet louter een pathologische ontregeling is, maar een vorm van *endogene verslaving* aan betekenisvolle prikkels. Dopamine fungeert daarin zowel als neurobiologische drager van motivatie als existentiële vector van verlangen en zingeving. Door deze dubbelheid te erkennen, kan de dynamiek van psychose worden begrepen als een proces van *intensiteitsregulatie* — een poging om met overweldigende betekenis te leven, eerder dan een verlies van realiteitszin.

Onderzoeksdoelen

Conceptueel doel: het ontwikkelen van een theoretisch kader waarin ervaringskennis en dopaminetheorie worden geïntegreerd.

Empirisch doel: het onderzoeken van parallellen in dopaminedisregulatie bij psychose en verslaving.

Methodologisch doel: het verkennen van manieren waarop ervaringsdeskundigen als medeonderzoekers betekenis- en motivatiestructuren kunnen analyseren.

Toepassingsdoel: het formuleren van herstelpraktijken die motivatie behouden en richting geven in plaats van onderdrukken.

A. Betekenisgericht onderzoek

In dit deelonderzoek staat de ervaringsdimensie centraal. Via fenomenologische analyse van ervaringsverhalen van mensen met een dubbele diagnose wordt onderzocht hoe *verlangen*, *controle* en *betekenisgeving* elkaar beïnvloeden. Interviews worden thematisch gecodeerd op de beleving van intensiteit, dopaminerge prikkel, en hersteloriëntatie.

Filosofische hermeneutiek biedt vervolgens een kader om deze ervaringsdata te verbinden aan bestaande motivatietheorieën. Zo kan ervaringskennis bijdragen aan een nieuw begrip van motivatie als *existentiële dynamiek*.

B. Neurobiologisch onderzoek

Het tweede deel onderzoekt de dopaminerge regulatie bij psychose in vergelijking met verslaving. PET- en fMRI-onderzoek tonen dat beide toestanden een verschuiving vertonen in de toekenning van salience aan stimuli. Dit project stelt de vraag of deze verschuiving dezelfde onderliggende motivatiesystemen weerspiegelt.

Een geïntegreerde literatuuranalyse en samenwerking met neurowetenschappers kunnen leiden tot een model waarin *meaning salience* en *reward salience* samen worden begrepen. Dat model biedt een alternatief voor het dualisme tussen psychiatrie en verslavingszorg.

Onderzoeksvragen

A. Betekenisgericht onderzoek

- Hoe beschrijven mensen met een dubbele diagnose hun ervaring van *verlangen*, *betekenis* en *controleverlies*?
- In welke zin ervaren zij psychose als een vorm van “intensiteitsverslaving” of “betekenisverslaving”?
- Hoe kan dit perspectief bijdragen aan nieuwe herstelpraktijken die motivatie niet onderdrukken, maar richting geven?
- Wat betekent dit voor de positie van ervaringsdeskundigen in onderzoek en zorg, als dragers van kennis over *motivatie en betekenis* in plaats van enkel symptomen?

B. Neurobiologisch onderzoek

- Welke overeenkomsten bestaan er tussen dopaminedisregulatie in psychose en in verslaving, gemeten via PET/fMRI-onderzoek?
- Kunnen we spreken van een gedeeld *motivatiecircuit* dat zowel betekenis als beloning reguleert?
- Kan de toekenning van betekenis (aberrant salience) worden begrepen als een vorm van dopaminerge verslaving aan betekenisvolle prikkels?
- Hoe beïnvloedt dopaminerge behandeling (antipsychotica vs. dopaminerge agonisten) de subjectieve beleving van motivatie en intensiteit?
- Kan een begrip van psychose als dopamineverslaving leiden tot nieuwe behandelingen die motivatie behouden in plaats van afvlakken?

Methodologie

De beoogde methode is interdisciplinair en participatief:

- Empirisch: kwalitatieve interviews en narratieve analyse; secundaire analyse van neurobiologische data.
- Theoretisch: conceptuele synthese op basis van fenomenologie, neurofilosofie en motivatiepsychologie.
- Participatief: samenwerking tussen ervaringsdeskundigen, filosofen en neurowetenschappers, waarbij ervaringskennis als gelijkwaardige bron wordt erkend.

Verwachte bijdrage

Het onderzoek beoogt een brug te slaan tussen ervaringskennis en neurowetenschap door te laten zien dat dopamine zowel neuro-chemische substantie als existentieel symbool is: een mechanisme van verlangen dat zowel lichamelijk als betekenisvol wordt beleefd. Deze integratie kan leiden tot:

een nieuw begrippenkader voor dubbele diagnose en herstel,

herstelpraktijken die motivatie en autonomie centraal stellen,

en een verruiming van het wetenschappelijke gesprek over wat 'ervaringskennis' kan betekenen.

De hypothese en onderzoeksrichting zijn eerder verkend in mijn essay *Dopamine Dialoog*, waarin ik als ervaringsdeskundige en geneeskundige reflecteer op de verwevenheid van psychose, verlangen en betekenis. Dit onderzoeksvoorstel vormt de wetenschappelijke verdieping van die gedachtegang.

Geïnteresseerden mede-onderzoekers kunnen contact opnemen via de website.